

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Факультет цивільного захисту

Кафедра психології діяльності в особливих умовах

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СПЕЦПРАКТИКУМ З ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ТА КРИЗОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»
циклу професійної обов'язкової підготовки
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 053 «Психологія»

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах
на 2024-2025 навчальний рік.
Протокол від 27.08.2024 №2

Силабус розроблено відповідно до Робочої програми
навчальної дисципліни «Психологічний спецпрактикум з екстремальної та
кризової психології»

2024 рік

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

1. Анотація

Навчальна дисципліна «Психологічний спецпрактикум з екстремальної та кризової психології» для підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» має на меті одержання знань і необхідних навичок з питань організації діяльності психологічної служби ДСНС та особливостей надання психологічної допомоги постраждалим; ознайомлення з нормативно-правовою базою психологічної роботи в ДСНС України; формування навиків професійно-психологічного відбору особового складу на службу та навчання в освітні заклади ДСНС України, вивчення соціально-психологічного клімату в колективах; ознайомлення із сутністю і змістом екстреної психологічної допомоги в екстремальній ситуації та методами експрес-діагностики.

2. Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Амурова Яна Володимирівна, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах факультету цивільного захисту, доктор філософії (PhD)
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 213. Номер телефону: 0979788935
E-mail	amurova_yana@chipb.org.in
Наукові інтереси	Глибинна психологія, групова психокорекція, психоаналіз, психологічне консультування, психомалюнок та його використання в психологічній практиці
Професійні здібності	Навички навчання та викладання; організація та проведення наукових досліджень; ведення груп глибинної психокорекції; здійснення психологічного консультування з використанням психомалюнку
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Доктор філософії (PhD) зі спеціальності 053 Психологія. Автор та співавтор понад 30 наукових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях.

3. Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті інституту (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/time-table/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру у другий та четвертий вівторок кожного місяця з 14.00 до 15.00 в кабінеті №213. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Мета вивчення дисципліни

Одержання знань і необхідних навичок з питань організації діяльності психологічної служби ДСНС та особливостей надання психологічної допомоги постраждалим; ознайомлення з нормативно-правовою базою психологічної роботи в ДСНС України; формування навичок професійно-психологічного відбору особового складу на службу та навчання в освітні заклади ДСНС України, вивчення соціально-психологічного клімату в колективах; ознайомлення із сутністю і змістом екстреної психологічної допомоги в екстремальній ситуації та методами експрес-діагностики; формування практичних навичок і умінь для використання в практичній діяльності; закріплення на практиці знання про організацію і етапи надання постраждалим необхідну психологічну допомогу.

5. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Обов'язкова професійна	
Навчальний рік	2024-2025	
Семестр	8-й	8-й
Обсяг дисципліни:		
в кредитах ЄКТС	4	4
кількість модулів	1	1
загальна кількість годин	120	120
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):		
лекції (годин)	24	8
семінарські, практичні (годин)	36	4
самостійна робота (годин)	60	108
Форма підсумкового контролю	іспит	

6. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: соціально-психологічний тренінг підготовки до діяльності в екстремальних умовах, психодіагностика, соціальна психологія, психологічна підготовка та готовність до діяльності в екстремальних умовах.

Постреквізити: переддипломна практика, виконання та захист кваліфікаційної роботи.

7. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

– досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.	ПР 5
Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.	ПР 12
Здійснювати соціально-психологічне вивчення груп з оцінкою ефективності діяльності, внутрішньогрупових і міжгрупових процесів, рівня згуртованості, готувати висновки та рекомендації щодо їхнього покращення.	ФР 21
Складати та реалізовувати план надання екстреної психологічної допомоги постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій.	ФР 22
Складати та реалізовувати план надання психологічної допомоги, підтримки, відновлення, консультування населення та працівників з досвідом переживання кризових ситуацій для активізації ресурсів життєстійкості.	ФР 23

– формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	Абревіатура
Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).	СК 8
Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.	СК 9
Здатність здійснювати психологічний супровід професійної діяльності.	ФК 1
Здатність організувати та надавати екстрену психологічну допомогу постраждалим в умовах надзвичайних ситуацій.	ФК 3
Здатність застосовувати класичні та інноваційні методи психологічної допомоги особам, що опинилися у складних життєвих обставинах або пережили екстремальну ситуацію.	ФК 4

8. Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. ПРАКТИКУМ З ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ТА КРИЗОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Змістовий модуль 1. Особливості організації роботи служби психологічного забезпечення ДСНС України

Тема №1. Психологічний супровід професійної діяльності персоналу ДСНС України в умовах війни

Література [Баз.:1, 2, 4, 7, 8. Доп.: 1, 7]

Тема №2. Теоретико-методологічні передумови оволодіння професією кризового психолога

Література [Баз.: 2, 3, 4, 5, 9. Доп.: 2, 4]

Тема №3. Критерії ефективності психологічної роботи та професійної діяльності психолога ДСНС України

Література [Баз.: 2, 4, 9, 11. Доп.: 3, 5]

Тема №4. Нормативно-правова основа психологічної роботи в ДСНС України

Література [Баз.:1, 2, 3, 4, 5. Доп.: 6, 7]

Тема №5. Психологічне вивчення персоналу ДСНС України

Література [Баз.: 2, 4, 5, 6, 9. Доп.: 1, 3, 5]

Тема №6. Особливості вивчення соціально-психологічного клімату в пожежно-рятувальних підрозділах ДСНС України

Література [Баз.: 2, 4, 5, 6, 9. Доп.: 1, 3, 4]

Тема №7. Засоби психологічного вивчення персоналу ДСНС України

Література [Баз.: 2, 4, 5, 6, 9. Доп.: 1, 3, 5]

Змістовий модуль 2. Робота психолога в екстремальних ситуаціях

Тема №8. Сутність та зміст психологічного забезпечення екстремальної діяльності працівників ДСНС України в умовах ліквідації наслідків НС під час ракетно-артилерійських обстрілів

Література [Баз.:1, 3, 5, 7. Доп.: 1, 2, 3]

Тема №9. Організаційні аспекти надання екстреної психологічної допомоги постраждалим в умовах війни

Література [Баз.:1, 2, 4, 7, 9. Доп.: 2, 3, 5, 6]

Тема №10. Психодіагностика психічних розладів в зоні надзвичайної ситуації

Література [Баз.:1, 2, 4, 7, 8. Доп.: 2, 4, 7]

Тема №11. Екстрена психологічна допомога населенню в екстремальних ситуаціях

Література [Баз.:1, 2, 3, 7, 8. Доп.: 3, 6]

Тема №12. Самодопомога при гострих реакціях на стрес, викликаних війною

Література [Баз.: 2, 4, 5, 6, 9. Доп.: 1, 3]

Підсумкова модульна робота

Іспит

9. Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять

Назви змістових модулів і тем	Очна (денна) форма				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		лекції	семінари (практичні) заняття	самостійна робота*	поточний контроль
МОДУЛЬ 1. ПРАКТИКУМ З ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ТА КРИЗОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ.					
Змістовий модуль 1. Особливості організації роботи служби психологічного забезпечення ДСНС України					
Тема №1. Психологічний супровід професійної діяльності персоналу ДСНС України в умовах війни	10	2	2	6	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №2. Теоретико-методологічні передумови оволодіння професією психолога	8	2	2	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №3. Критерії ефективності психологічної роботи та професійної діяльності психолога ДСНС України	10	2	2	6	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №4. Нормативно-правова основа психологічної роботи в ДСНС України	8	2	2	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №5. Психологічне вивчення персоналу ДСНС України	10	2	4	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №6. Особливості вивчення соціально-психологічного клімату в	10	2	4	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота

пожежно-рятувальних підрозділах ДСНС України					
Тема №7. Засоби психологічного вивчення персоналу ДСНС України	8	2	2	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	64	14	18	32	-
Змістовий модуль 2. Робота психолога в екстремальних ситуаціях					
Тема 8. Сутність та зміст психологічного забезпечення екстремальної діяльності працівників ДСНС України в умовах ліквідації наслідків НС під час ракетно-артилерійських обстрілів	12	2	4	6	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №9. Організаційні аспекти надання екстреної психологічної допомоги постраждалим в умовах війни	12	2	4	6	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №10. Психодіагностика психічних розладів в зоні надзвичайної ситуації	10	2	2	6	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №11. Екстрена психологічна допомога населенню в екстремальних ситуаціях	10	2	4	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема №12. Самопомога при гострих реакціях на стрес	10	2	2	6	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	54	10	16	28	-
Підсумкова модульна робота	2	-	2	-	-
Іспит	-	-	-	-	-
Разом за модуль 1	120	24	36	60	-
Назви змістових модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		лекції	семінари (практичні) заняття	самостійна робота*	поточний контроль
МОДУЛЬ 1. ПРАКТИКУМ З ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ТА КРИЗОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ					
Змістовий модуль 1. Особливості організації роботи служби психологічного забезпечення ДСНС України					
Тема №1. Психологічний супровід професійної діяльності персоналу ДСНС України в умовах війни	10	2	-	8	індивідуальна робота

Тема №2. Теоретико-методологічні передумови оволодіння професією психолога	10	-	-	10	індивідуальна робота
Тема №3. Критерії ефективності психологічної роботи та професійної діяльності психолога ДСНС України	12	2	-	10	індивідуальна робота
Тема №4. Нормативно-правова основа психологічної роботи в ДСНС України	10	-	-	10	індивідуальна робота
Тема №5. Психологічне вивчення персоналу ДСНС України	12	2	-	10	індивідуальна робота
Тема №6. Особливості вивчення соціально-психологічного клімату в пожежно-рятувальних підрозділах ДСНС України	12	-	2	10	індивідуальна робота
Тема №7. Засоби психологічного вивчення персоналу ДСНС України	8	-	-	8	індивідуальна робота
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	74	6	2	66	-
Змістовий модуль 2. Робота психолога в екстремальних ситуаціях					
Тема 8. Сутність та зміст психологічного забезпечення екстремальної діяльності працівників ДСНС України в умовах ліквідації наслідків НС під час ракетно-артилерійських обстрілів	8	-	-	8	індивідуальна робота
Тема №9. Організаційні аспекти надання екстреної психологічної допомоги постраждалим в умовах війни	10	2	-	8	індивідуальна робота
Тема №10. Психодіагностика психічних розладів в зоні надзвичайної ситуації	10	-	2	8	індивідуальна робота
Тема №11. Екстрена психологічна допомога населенню в екстремальних ситуаціях	10	-	-	10	індивідуальна робота
Тема №12. Самодопомога при гострих реакціях на стрес	8	-	-	8	презентація індивідуальних завдань
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	46	2	2	42	-
Іспит	-	-	-	-	-
Разом за модулем 1	120	8	4	108	-

* Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психологічний спецпрактикум з екстремальної та кризової психології».

10. Орієнтовна тематики індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, дайджесту, аналітичного огляду, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у програмі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія».

1. Розкрийте загальну характеристику психологічної роботи в ДСНС України.
2. Проаналізуйте теоретико-методологічні передумови оволодіння професією психолога ДСНС України.
3. Розкрийте критерії ефективності психологічної роботи та професійної діяльності психолога ДСНС України.
4. Обґрунтуйте нормативно-правову основу психологічної роботи в ДСНС України.
5. Проаналізуйте яким чином здійснюється психологічне вивчення персоналу ДСНС України.
6. Розкрийте особливості вивчення соціально-психологічного клімату в пожежно-рятувальних підрозділах ДСНС України.
7. Розкрийте засоби психологічного вивчення працівників і трудового колективу ДСНС України.
8. В чому полягає сутність та зміст психологічного забезпечення екстремальної діяльності працівників ДСНС України.
9. Розкрийте організаційні аспекти надання екстреної психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях.
10. Опишіть методи психодіагностики психічних розладів в зоні надзвичайної ситуації.
11. В чому полягає екстрена психологічна допомога населенню в екстремальних ситуаціях.
12. Розкрийте особливості надання екстреної психологічної допомоги постраждалим з різними негативними психічними станами.
13. Проаналізуйте особливості самопомоги при гострих реакціях на стрес.
14. Зробіть порівняльний аналіз дебрифінгу як методу психологічної корекції посттравматичних стресових розладів та аутодебрифінгу.
15. Розкрийте прийоми самостійної роботи клієнта між зустрічами з психологом.

16. Проаналізуйте аутодебрифінг та психобіографічний дебрифінг як індивідуально-груповий варіант дебрифінгу.

17. Охарактеризуйте метод «група психологічної підтримки».

18. В чому полягають особливості вторинної травми та синдрому вигорання психолога ДСНС України.

19. Розкрийте основні засоби надання психологічної допомоги в період кризи.

20. Розробіть буклет та презентуйте психологічної допомоги як форми психологічного просвітлення.

21. Розкрийте особливості супервізії як форми допомоги психологу.

22. У чому полягає психологічне супроводження як модель психологічної допомоги в період кризи.

23. Назвіть особливості психологічної саморегуляція як засобу підвищення ефективності діяльності.

24. Розкрийте особливості надання психологічної допомоги призначеному керівникові при входженні в нову посаду.

25. В чому полягає участь психолога в атестації працівників.

26. Опишіть порядок здійснення поглибленого психологічного вивчення кандидатів на керівні посади.

27. Розкрийте особливості методу опитування як одного з основних засобів психологічного вивчення працівників ДСНС України.

28. Охарактеризуйте особливості використання соціометричної методики при вивченні підрозділів ДСНС.

29. Розробіть план нестандартизованого інтерв'ю для отримання первинної інформації про кандидата на посаду.

30. Обґрунтуйте доцільність використання спостереження і тестування як засобів психологічного вивчення працівників ДСНС України.

31. Психологічні особливості формування психологічної готовності персоналу ДСНС України до проведення оперативних дій в умовах воєнного стану.

32. Психологічні складові екстремальної надійності персоналу ДСНС України.

33. Шляхи та засоби збереження, підтримки та відновлення працездатності персоналу ДСНС України в пост екстремальний період.

34. Фізичне виховання і спорт у подоланні негативних наслідків бойового стресу у персоналу ДСНС України.

35. Психопрофілактика та психодіагностика стресу в службовій діяльності персоналу ДСНС України.

36. Фактори, що впливають на формування стратегій стрес-долаючої поведінки персоналу ДСНС України.

37. Психологічні особливості бойового стресу персоналу ДСНС України.

38. Психотехніки корекційної роботи з посттравматичними розладами.

39. Практичні психотерапевтичні підходи у допомозі при подоланні посттравматичних стресів.

40. Соціально-психологічна допомога рятувальникам ДСНС України, які пережили полон.

41. Аналіз дій рятувальників та психологів під час ліквідації наслідків ракетного обстрілу ТРЦ Амстор в м. Кременчук Полтавської області.

42. Аналіз дій рятувальників та психологів під час ліквідації наслідків ракетного обстрілу житлового будинку в м. Умань Черкаської області.

11. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується **в таких формах:** навчання заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

У навчальній дисципліні використовуються **такі методи навчання і викладання:**

– методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);

– методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний; традуктивний;

– методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

– інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

– науково-дослідна робота;

– самостійна робота.

12. Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: іспит, стандартизовані тести, виконання творчих завдань, наскрізні та командні проекти, аналітичні звіти, реферати, есе, презентація власних досліджень, виконання практичних завдань, доповіді.

13. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою. Відповідність 100-бальної шкали оцінювання іншим шкалам оцінювання наведена в таблиці.

**Таблиця відповідності 100-бальної шкали
оцінювання іншим шкалам оцінювання**

100-бальна шкала	Шкала ЄКТС	4-бальна шкала
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно

14. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних завдань, проектної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі підсумкової модульної роботи та іспиту.

15. Розподіл та накопичування балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Вид навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Загальна максимальна сума балів за видами занять	
I. Поточний контроль				
Модуль 1	Лекції	12	0	
	Семінари, (практичні заняття)	18-6	12*3	
	Індивідуальні завдання	-	14	
	II. Підсумковий контроль			
	ПМР	1	10	10
	Іспит	1	-	40
Разом за модуль 1			100	

Примітка: за виконання творчих робіт з навчальної дисципліни здобувачу можуть нараховуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має перевищувати 20. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види творчих робіт та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах (розділ «Оцінювання творчих робіт»).

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми освітнього процесу:

– поточне оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять;

– оцінка (бали) за індивідуальну роботу;

– оцінка (бали) за виконання творчих робіт;

– підсумковий контроль успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському (практичному) занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському (практичному) занятті здійснюється в діапазоні від 0 до 3 балів:

3 бали – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни.

2 бали – завдання виконане повністю, але відповіді обґрунтуванні недостатньо.

1 бал – завдання виконане не в повному обсязі, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені незначні помилки

0 балів – завдання не виконане. Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання. При виконанні практичних завдань оцінюється вміння правильно підібрати психодіагностичний комплекс, технології психологічної допомоги та вміння їх застосовувати на практиці.

Підсумкова модульна робота є складовою підсумкового контролю і здійснюється шляхом проведення письмової контрольної роботи у межах залікового модулю дисципліни.

Кожен варіант підсумкової модульної роботи складається з двох завдань (теоретичного і практичного). Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміння застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

Сума балів за виконання одного завдання (як теоретичного, так і практичного) складає 5 балів:

5 балів – питання розкрито в повному обсязі, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію, використовуються професійні терміни, наявний творчий підхід.

4 бали – питання розкрито вірно, але обґрунтування відповіді недостатнє, професійна термінологія використана вірно.

3 бали – питання розкрито в цілому вірно, допущені помилки при аргументації, використана термінологія вірна.

2 бали – питання розкрито частково, допущені значні помилки при аргументації, використана термінологія плутана.

1 бал – питання розкрито на рівні окремих фрагментів, аргументація відсутня.

0 балів – питання не розкрито.

Примітка: зміст контрольних завдань та критерії їх оцінювання для здобувачів заочної форми навчання наведено у методичних вказівках щодо виконання контрольної роботи з дисципліни «Психологічний спецпрактикум з екстремальної та кризової психології».

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання та передбачає перевірку засвоєння здобувачами теоретичного та практичного матеріалу дисципліни. Здійснюється шляхом складання здобувачами усного іспиту за екзаменаційними білетами встановленої форми, комплект яких повинен становити 120% від кількісного складу навчальної групи.

Зміст завдань екзаменаційних білетів формується відповідно до програми навчальної дисципліни, відповіді на які повинні відображати вільне володіння здобувачами обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Тривалість усного іспиту для одного здобувача не повинна перевищувати 0,5 години (з врахуванням часу на підготовку та відповідь здобувача). Для уточнення рівня володіння матеріалом дисципліни екзаменатор може задавати додаткові питання.

Здобувач допускається до складання іспиту, якщо він виконав усі види обов'язкових робіт, що передбачені робочою програмою дисципліни.

У разі отримання незадовільної оцінки, перескладання іспиту з дисципліни допускається не більше двох разів.

У разі включення сигналу «Повітряна тривога» або інших відповідних сигналів оповіщення іспит переривається та продовжується вже після відбою.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі (оцінюється від 0 до 40 балів):

40 балів – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив поставлених завдань;

39-30 бали – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст поставлених завдань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

29-19 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

18-1 балів – здобувач частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту поставлених завдань.

У разі не згоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Оцінювання самостійної роботи. Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання індивідуальних завдань з дисципліни здобувачів: денної форми навчання здійснюється в діапазоні від 0 до 14 балів, заочної – від 0 до 40 балів, і залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат, доповідь: 3 бали – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

2 бали – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної

структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Есе: 3 бали – здобувач створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2 бали – здобувач самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Групова презентація: 3 бали – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно. Усі учасники групи беруть активну участь у висвітленні презентації;

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена

текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють. Переважна більшість учасників групи беруть участь у висвітленні презентації;

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації. Окремі учасники групи або лише один з них може пояснити викладені ідеї;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності;

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

16. Перелік завдань для підготовки до іспиту

1. Сутність поняття психологічної роботи ДСНС України та основні етапи її розвитку.

2. Основні психологічні проблеми, на вирішення яких спрямована психологічна робота в умовах війни.

3. Задачі психологічної роботи в структурі ДСНС України в умовах війни.
4. Проблеми з якими стикаються курсанти (студенти) при адаптації до посади психолога після вищого закладу освіти.
5. Основні фактори, які ускладнюють процес становлення психологів як спеціалістів.
6. Проблема оцінки ефективності роботи психолога ДСНС України, диференційна здатність оцінюючих критеріїв.
7. Формальні показники діяльності служби психологічного забезпечення ДСНС України.
8. Основні умови, що забезпечують об'єктивність і всесторонність оцінки професійної діяльності психолога ДСНС України.
9. Професійна компетентність психолога, її основні показники.
10. Нормативно-правова основа психологічної роботи в ДСНС України.
11. Функціональні обов'язки психолога ДСНС України.
12. Права психолога в системі ДСНС України.
13. За що відповідає та повинен знати психолог в системі ДСНС України.
14. Цілі та задачі психологічного вивчення особового складу ДСНС України.
15. Особливості професійно-психологічного відбору особового складу на службу в ДСНС України.
16. Перелік методик, які використовуються для відбору на службу.
17. Керівництво службою психологічного забезпечення службової діяльності.
18. Психологічне супроводження професійної діяльності.
19. Організація та порядок проведення психологічної підготовки.
20. Перелік психологічних модулів за різними категоріями рятувальних професій.
21. Особливості професійно-психологічного відбору кандидатів на навчання в освітні заклади ДСНС України.
22. Психологічне консультування працівників, які перебувають у резерві кадрів на висунення.
23. Консультування психологом керівника підрозділу при розгляді кандидата для заміщення посади.
24. Алгоритм вивчення СПК психологом в підрозділі ДСНС.
25. Практичні рекомендації щодо покращення або підтримання СПК на належному рівні.
26. Основні положення та вимоги до кабінету психологічного розвантаження особового складу ДСНС.
27. Що повинний робити психолог на етапі підготовки до екстремальних подій?

28. Які завдання вирішує психолог в ході екстремальних ситуацій?
Загальні стратегії психологічної допомоги.

29. Які завдання вирішує психолог після завершення екстремальних подій?

30. Профілактика чуток в зоні надзвичайної ситуації.

31. Профілактика панічного настрою серед населення в зоні надзвичайної ситуації.

32. Яка ціль і способи взаємодії психолога з іншими посадовими особами системи ДСНС під час надзвичайної ситуації?

33. Ціль і особливості діагностичної експрес-бесіди в зоні надзвичайної ситуації.

34. Ціль і особливості візуальної експрес-діагностики в зоні надзвичайної ситуації.

35. Основні психологічні особливості надзвичайної ситуації.

36. Загальна характеристика екстреної психологічної допомоги.

37. Характеристика основних психологічних періодів розвитку надзвичайної ситуації.

38. Організаційна схема діяльності спеціалістів психологічної служби на місці надзвичайної ситуації.

39. Особливості принципів роботи спеціаліста-психолога при наданні екстреної психологічної допомоги постраждалим в умовах війни.

40. Правила надання першої психологічної допомоги постраждалим в умовах війни.

41. Правила ослаблення психологічної напруженості серед населення.

42. Допомога дитині після надзвичайної ситуації.

43. Характеристика екстреної психологічної допомоги постраждалим, які знаходяться в ізоляції.

44. Екстрена психологічна допомога населенню при відчутті страху та тривоги в екстремальних ситуаціях.

45. Екстрена психологічна допомога населенню при плачі та істеричі в екстремальних ситуаціях.

46. Екстрена психологічна допомога населенню при апатії та руховому збудженні в екстремальних ситуаціях.

47. Екстрена психологічна допомога населенню при нервовому тремтінню та ступорі в екстремальних ситуаціях.

48. Екстрена психологічна допомога населенню при галюцинаціях та агресії в екстремальних ситуаціях.

49. Універсальні методи самопомоги при гострих реакціях на стрес.

50. Розкажіть про прийоми самопомоги при відчутті страху та тривоги.

51. Розкажіть про прийоми самопомоги при плачі та агресії.

52. Розкажіть про прийоми самопомоги при істеричі та апатії.

53. Розкажіть про прийоми самодопомоги при нервовому тремтінні та руховому збудженні.

54. Організація роботи позаштатної мобільної групи екстреної психологічної допомоги.

55. Перелік речей та спорядження для надання екстреної психологічної допомоги (склад «валізи психолога»).

17. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних завдань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Беззастережне дотримання під час занять правил безпеки, вимог охорони праці, санітарно-гігієнічних норм та протиепідемічних заходів.

3. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

4. Здобувачі освіти мають право на визнання результатів навчання з дисципліни, набутих у неформальній та/або інформальній освіті.

5. Здобувачі освіти мають право на оскарження результатів підсумкового контролю з дисципліни або процедури його проведення.

6. Здобувачі освіти мають право на самостійний вибір форм і проблематики індивідуальних завдань.

7. При виконанні індивідуальної роботи здобувачі освіти зобов'язані дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувачі несуть персональну відповідальність згідно із законодавством України та нормативними документами НУЦЗ України.

18. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні документи

1. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 565 (зі змінами).

2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» підготовки здобувача на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки». Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України.

Базова література

1. Екстремальна психологія: підручник / За заг. ред. проф. О. В. Тімченка Київ : ТОВ «Август Трейд», 2007. 502 с.

3. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: Навчальний

посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Ника-центр, 2006. 580 с.

4. Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В. В. Психологічна робота з військовослужбовцями-учасниками АТО на етапі відновлення: Методичний посібник. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2017. 282 с.

5. Кризова психологія: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. О. В. Тімченка. Харків : НУЦЗУ, 2010. 401 с.

6. Оніщенко Н. В. Екстрена психологічна допомога постраждалим в умовах надзвичайної ситуації: теоретичні та прикладні аспекти: монографія. – 2014. 584 с.

7. Основи психологічного забезпечення діяльності МНС: Підручник / За заг.ред. В.П. Садкового. Харків: УЦЗУ, 2009. 244 с.

8. Психолого-корекційний практикум травм війни : навчальний посібник / І. Сулятицький та інші. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 396 с.

9. Стрес-асоційовані розлади здоров'я в умовах збройного конфлікту : монографія; В.С. Гічун та інші. Дніпро: Акцент ПП, 2019. 324 с.

10. Сучасні форми та методи роботи психолога в кабінеті психологічного розвантаження персоналу ДСНС України: монографія / М. А. Кришталь, М. В. Фомич, Л. І. Мохнар, О. М. Дячкова, Т. В. Чередниченко. Черкаси: видавець Вовчок О. Ю., 2023. 198 с.

11. Наказ МВС України від 31.08.2017 р. №747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій».

Допоміжна

1. Грибенюк Г.С. Основи практичної психології рятувальника : [посібник для курсантів (слухачів), студентів вищих навчальних закладів МНС України] / Г.С. Грибенюк. Черкаси : Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля МНС України, 2005. 290 с.

2. Євсюков О. П., Тімченко О. В. Психологічне прогнозування надійності діяльності працівників аварійно-рятувальних підрозділів МНС України: монографія. Харків : УЦЗУ, 2007. 288 с.

3. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Теорія і практика професійного психологічного відбору. Київ : Ніка-Центр, 2006. 536 с.

4. Ложкін Г. В. Психологічне супроводження військовослужбовців в діяльності за екстремальних умов. Київ : МОУ, 2003. 218 с.

5. Миронець С. О. Негативні психічні стани та реакції у працівників аварійно-рятувальних підрозділів МНС України в умовах надзвичайної ситуації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах». Харків, 2007. 21 с.

6. Тімченко О. В. Синдром посттравматичних стресових порушень: концептуалізація, діагностика, корекція та прогнозування : [монографія] / О.В. Тімченко. Харків : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. 268 с.

Інформаційні ресурси

1. Основи психологічного забезпечення діяльності МНС: підручник; за заг.ред. В. П. Садкового. Харків : НУЦЗУ, 2009. 244 с. URL: <http://extrpsy.nuczu.edu.ua/sites/all/books/zabezpech.pdf>

Розробник:

доцент кафедри психології
діяльності в особливих умовах,
доктор філософії (PhD)

Яна АМУРОВА